

OBZOR

Informační časopis *OBCE TMAŇ*

Ročník XXXVI.

Září 2024

Číslo 9/2024 (415)

Divoké husy na odletu - konec i babímu létu.

stará česká pranostika

Z HISTORIE OBCE

Historia magistra vitae

Historie je učitelka života ... celá slavná věta zní v originále takto: *Historia est testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magistra vitae, nuntia vetustatis* – a v českém překladu: **Historie je svědectvím času, světlem pravdy, životem paměti, učitelkou života, zvěstovatelkou dávných dob.** Podívejme se v roce 2024 na historii Tmaň z tohoto pohledu a připomeňme si každý měsíc nějakou událost ze života Tmaň, Lounína, Slavík či Havlíčkova Mlýna a v jejím odkazu hledejme nápady, myšlenky a poučení pro úspěšné pokračování v díle předcházejících generací, díky jimž je dnes Tmaň dobré místo k bydlení. Tmaň si to určitě zaslouží ...

Lounín (1)

Lounín byl dle zápisů vysazen roku 1324 Heřmanem z Drahlína. S odkazem na tento údaj to znamená, že v roce 2024 si tato osada bude připomínat **700 let od svého vzniku**. To je sedm století dějů v dobách míru i v letech válečných. Jedná se o významné výročí v jeho historii, které by nemělo být v rychlém tempu života naší doby přehlédnuto.

Lounín je malá osada vystavěná na jižním stupňovitém svahu vrchu Vinice v nadmořské výšce 395 metrů nad mořem. Lounín je součástí obce Tmaň, poštovní směrovací číslo 267 01 – pošta Králův Dvůr. Katastrální území Lounína je 2,99 km². Zeměpisné souřadnice Lounína jsou 49⁰ 54' 18" severní šířky a 14⁰ 1' 1" východní délky.

Ještě v roce 1930 zde bylo 37 domů a 165 obyvatel. Na začátku roku 2012 zde byly k trvalému pobytu hlášeny 104 osoby, v osadě bylo 43 čísel popisných a 1 číslo evidenční. Osada se skládá ze vsi a Chaloupek. Domy jsou rozloženy kolem okrouhlé návsi, v jejímž středu je rybníček. Jeho hráz je zpevněna lípami, čímž náves získala veselý vzhled. Nad rybníčkem je malá, pumpou opatřená studánka. Má tak mohutný pramen, že vodou zásobuje celou osadu, ale i pod ním ležící rybníček.

Na dně této studánky bývalo sedm morových kamenů (koulí), které tam byly podle pověsti uloženy po velkém moru. Ty bývaly při jejím čištění vyjímány a opět ukládány na její dno, aby prý vodu chránily od morové nákazy. Později bylo morových kamenů jenom pět, dnes jsou tam snad pouze tři.

Ve Světicích a u domu občana Slance jsou postavené lité kříže. Osada je od Tmaň vzdálena 1,2 km, ovšem díky zástavbě rodinných domků ve Tmani Na Boru dochází prakticky ke spojení Tmaň a Lounína v jeden celek.

Z Lounína, směrem na jih, je krásný výhled na vrch Lejškov, který se po Bílé hoře stal útočištěm evangelíků. Tajné bohoslužby se konaly až do roku 1626, kdy byly rozehnány zbirožským hejtmanem, který byl pověřen prováděním katolické protireformace.

Na severu zdvíhá se homolovitá Koukolova hora (470 m vysoká) s kapličkou svatého Blažeje, s vápencovým lomem a krásnou vyhlídkou nejen na Tmaň a Lounín, ale i do celého kraje.

Na východě se naskýtá pohled na provozní areál vápenky a lomu akciových společností Vápenka a Velkolom Čertovy schody, které jsou největšími podnikatelskými subjekty ve Tmani.

Pohled západním směrem nabízí za bezmračného a slunečného počasí pohled hodně daleko, až někam ke Zbirohu, případně ještě dále.

V blízkosti Lounína jsou Světice, prý pohřebiště po velkém moru. Byl zde postaven dubový kříž, který byl v roce 1903 vyměněn za železný s kamenným podstavcem. Mor prý přežil jediný občan, který se jmenoval Skala.

Na návsi probíhal veškerý společenský život tehdejší obce. Byl zde hostinec, obchod a idylická vesnická kovárna. V její blízkosti stála a dosud stojí hasičská zbrojnice a malá kaplička se zvonkem. Třikrát denně ozýval se hlas zvonku z věže kapličky – ráno, v poledne a večer. Nejsmutněji zněl jeho hlas, když někdo zemřel, nebo svolával-li lid k požáru. Spolková činnost se začala rozvíjet na počátku tohoto století, kdy zde vznikl vzdělávací spolek a roku 1913 byl založen dobrovolný hasičský sbor, který se zasadil v roce 1926 o to, aby obětem první světové války byl postaven na návsi pomník.

Lounínský rybník.¹

Domky na Louníně jsou rozloženy kolem okrouhlé návsi, v jejímž středu je rybníček, původně označovaný jako „Louže“ (na vsi louže – rybníček). Rybníček má parcelní číslo 26 a výměru 527 m². Na západní hrázi rybníčku stávala dnes již zrušená kovárna. Zbytek hráze je osazen lípami, čímž návěs nabyla veselého vzhledu.

V těsné blízkosti rybníčku je malá, asi 2 metry hluboká studánka (nyní opatřená pumpou) s tak bohatým pramenem, že zásobuje vodou nejen celou osadu, ale napájí i pod ní ležící rybníček. Na dně studánky bývalo prý sedm morových kamenů (koulí), jež tam podle pověsti byly uloženy po velkém moru. Při čištění studánky bývaly vyjímány, očištěny a opět uloženy do studánky, aby prý chránily vodu od morové nákazy. Později bylo morových kamenů jenom pět, dnes jsou tam pouze tři. Tak to alespoň zaznamenal v obecní kronice učitel František Zajíček.

Za bývalou kovárnou je postavena kaplička se zvoníčkou, a v jejím těsném sousedství požární zbrojnice lounínského požárního sboru, který minulý rok vzpomněl 80. výročí svého založení. Starousedlík osady František Zykán, který zemřel v roce 1984 ve věku 95 let, říkával, že odtok vody z lounínského rybníčka v minulosti nikdy nesměřoval k Chodouni, ale ke Tmani, kde posiloval prameny zaniklého rybníčku Sádka. V roce 2001 byla provedena generální oprava hráze rybníka na Louníně a hodnota díla byla téměř půl milionu korun.

Ulice ve Tmani, kterými se dostaneme na Lounín.

Ulice K Lounínu a ulice Na Boru sice na Louníně nejsou, jsou na katastrálním území Tmaně, ale vztah k Lounínu zde prokazatelně je. Proto je třeba se s nimi seznámit blíže.

Ulice K Lounínu.²

Ulice od Základní školy směrem na západ vede do osady Lounín od Tmaně vzdálené 1,2 km. Název ulice byl v tomto případě zvolen účelově. Domky po obou stranách ulice

---

¹ Zajímavosti o vodních nádržích v obci. František Zach. OBZOR – únor 1994.

² Názvy ulic v naší obci. František Zach. OBZOR – leden 1993.

byly stavěny neuspořádaně – některé jsou situovány podélně, některé se štítí domu směřujícími do ulice. Ta je na vesnické poměry obdivuhodně široká a prostorná.

Jednu zajímavost této ulice je však třeba dát ve známost. Podle písemného prvního tmaňského kronikáře Františka Zajíčka (pramen Okresní archiv v Berouně), asi z roku 1920, byl na dvoře usedlosti č.p. 24 v roce 1868 věnčen fábory a zelení selský vůz, na kterém byl dopraven vylomený kámen z vrchu Zlatý kůň do základů Národního divadla v Praze.

Jak je zřejmé z předávací listiny (Národní listy ze dne 17. 5. 1868), nechalo kámen z vrchu Zlatý kůň mezi Koněprusy a Tmaní vylomit a na stavenišť Národního divadla dovézt sedm občanů Tmaně a tři občané ze Suchomast. Jmenovitě: František Nolč – velkostatkář ze Tmaně, P. František Havlíček – tmaňský farář, Antonín Braun – tmaňský učitel, František Dvorský – tmaňský mlynář, Ferdinand Mellena – vychovatel dětí Nolčových, Čeněk Matoušek – hospodářský správce velkostatku, Josef Škoda – představený obce Tmaně, Čeněk Mareš – velkostatkář ze Suchomast, Josef Macourek – suchomastský učitel a Josef Mladý – suchomastský podučitel.

Základní kámen Zlatý kůň byl 15. května 1968 slavnostně ověnčen na již zmíněném dvoře domku č.p. 24, který v té době vlastnil a v něm bydlel představený obce (starosta) Josef Škoda. Ten kámen v doprovodu šesti krojovaných jezdců odvezl do Prahy, kde byl hospodářským správcem tmaňského velkostatku Čeňkem Matoušem předán slavnostnímu výboru Národního divadla.

Ulice Na Boru.³

Jméno ulice bylo zvoleno od pomístního názvu Bor, tedy lesa, který dříve až do těchto míst sahal a jehož část se táhne až k osadě Lounín. Ulice je až na samém severozápadním okraji obce a má jen několik domků. Zahájená výstavba rodinných domků na tomto katastrálním území zaručuje této ulici perspektivu dalšího pokračování. Zástavba v těchto místech postupně propojí Lounín se Tmaní.

Evropsky významná lokalita národního seznamu na Louníně.

V nařízení vlády č. 132/2005 Sb., kterým se stanoví národní seznam evropsky významných lokalit, které bylo změněno nařízením vlády č. 301/2007 Sb., byla v příloze pod číslem CZ0210011 vymezena evropsky významná lokalita národního seznamu na Louníně jako přírodní památka. Jedná se o částečně zalesněné návrší, místně zvané Vinice, asi 250 m severně od okraje obce. Jedná se o biogeografickou oblast kontinentálního typu o rozloze 18,9500 hektaru v nadmořské výšce 323–400 m n.m.

Základní charakteristika přírodní památky Lounín:

- Ekotop:

Geologie: Území je položeno v lokální synklinále na jihozápadním okraji výskytu barrandienského siluru a devonu. Dominujícími horninami jsou šedé deskovité vápence a vápnité břidlice, řazené ke svrchnímu siluru, na jižním svahu převažují vápence, severní svah budují spíše břidlice.

Geomorfologie: Hořovická pahorkatina.

Reliéf: Vrch s kótou 436 m n. m. je součástí rozsáhlé Hořovické pahorkatiny.

Pedologie: Na jižním svahu se vyvinuly mělké rendziny, na severním svahu pod kontinuálním lesem typy s přechody k bohatým hnědozemím.

---

³ Názvy ulic v naší obci. František Zach. OBZOR – únor 1993.

Krajinná charakteristika: Menší komplex s převažujícími zachovalými hercynskými dubohabřinami, které na jižním svahu střídají širokolisté suché trávníky s ojedinělým výskytem jalovce v mozaice s extenzivními sady. Asymetrické návrší s kratším jižním svahem se sklání do malé plošiny mezi masivem Lejškova a Koukolovy hory, mohutnější severní svah omezuje krátké údolíčko ústící do údolí Litavky. Okolní charakter krajiny zákonitě odráží složitou geologickou stavbu, která se vyznačuje paralelními synklinálami, jejichž jádra tvoří většinou odolné svrchnosilurské vápence a okraje měkčí vápnitě břidlice siluru spodního, stavbu zpestřují výskyty pevných svrchnoordovických pískovců a silurských diabasů, jednotlivé hřbety jsou porušeny četnými příčnými poruchami SSZ směru.

- Biota:

Menší komplex s převažujícími zachovalými hercynskými dubohabřinami, které na jižním svahu střídají širokolisté suché trávníky s ojedinělým výskytem jalovce v mozaice s extenzivními sady. Plošně převažujícím biotopem jsou hercynské dubohabřiny, ve stromovém patře dominuje dub zimní (*Quercus petraea*), v nižším patře se občas vyskytuje habr obecný (*Carpinus betulus*). Keřové patro je slabě vyvinuto, v bylinném podrostu je zastoupena pestrá paleta typických zástupců hájové květeny, pouze na hranách svahů se vyskytují chudší typy s dominantní lipnicí hajní (*Poa nemoralis*) s příměsí biky bělavé (*Luzula luzuloides*) a kostřavy ovčí (*Festuca ovina*). Ochranný nejvhodnější biotopem jsou širokolisté suché trávníky s ojedinělým výskytem jalovce obecného (*Juniperus communis*). Díky příznivému sklonu vrstev a dřívější silné erozi vlivem pastvy se vyvinul pouze mělký půdní substrát, který napomáhá zabraňovat sukcesí křovin. Plošina na temeni návrší byla využívána jako extenzivní sad a pole, nyní je celá zatravněna a vegetace směřuje k sušším typům ovsíkových luk, či k širokolistým suchým trávníkům.

- Kvalita a význam:

Pěkný porost hercynských dubohabřin se zachovalým stromovým a pestrým bylinným patrem. Jedna z nejzachovalejších lokalit širokolistých suchých trávníků v okolí, místy snížený zápoj bylinného patra podmiňuje výskyt ohrožených rostlinných druhů jako např.: bělozářka větevnatá (*Anthericum ramosum*), chrpa chlumní (*Centaurea triumfettii*), koniklec luční český (*Pulsatilla pratensis* subsp. *bohemica*). Celý komplex včetně extenzivního sadu a zatravněných lad představuje harmonickou ukázkou kulturní krajiny málo pozměněné negativními vlivy posledních desetiletí.

- Zranitelnost:

Lesní celek je na několika místech porušen výsadbami nepůvodních dřevin, ne vždy je lesní obnova prováděna v souladu s ekologickou stabilitou porostů. Krajinný ráz je silně porušen výstavbou převaděče mobilního signálu. Suché trávníky se nacházejí v uspokojivém stavu, lokálně se vyskytují drobné skládky komunálního odpadu, stará polní lada a sad jsou koseny, což dává naději příznivému vývoji.

- Management:

Širokolisté suché trávníky – ponechání bez zásahů, doporučitelná je pastva, méně hodnotné porosty na místech bývalých úhorů je třeba pravidelně alespoň jednou ročně kosit.

Hercynské dubohabřiny – ponechání bez zásahů, na části plochy možná extenzivní výběrná těžba, vždy upřednostňovat přirozenou obnovu či pařezové zmlazení. Plochy jehličnatých kultur postupně převádět na přírodě blízké porosty.

Nařízení ze dne 15. 4. 2013 o zřízení přírodní památky Lounín č. 7/2013

Rada Středočeského kraje jako orgán příslušný podle § 7 a § 59 odst. 1 písm. k) zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, a podle § 36, § 37, § 45c odst. 4 a § 77a odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 114/1992 Sb.“), k zajištění udržení příznivého stavu předmětu ochrany evropsky významné lokality Lounín (kód lokality CZ0210011), vydává toto nařízení:

Čl. 1

Vymezení přírodní památky a její poslání

- (1) Zřizuje se přírodní památka Lounín (dále jen "přírodní památka").
- (2) Přírodní památka se nachází v okrese Beroun v katastrálních územích Lounín a Tmaň. Hranice přírodní památky se stanovuje polygonem, jehož vrcholové body jsou určeny souřadnicemi udanými v jednotné trigonometrické síti katastrální¹⁾. Seznam souřadnic jednotlivých vrcholů uzavřeného geometrického obrazce je uveden v příloze č. 2 tohoto nařízení.
- (3) Celková výměra přírodní památky bez ochranného pásma činí 19,23 ha. Orientační grafické znázornění hranic přírodní památky je obsaženo v příloze č. 1 k tomuto nařízení.
- (4) Předmětem ochrany je přírodní komplex tvořený hercynskými dubohabřinami a navazujícími společenstvy suchých širokolístých trávníků s výskytem řady chráněných druhů rostlin a živočichů.

Čl. 2

Ochranné pásmo

- (1) Podle § 37 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb. se zřizuje ochranné pásmo přírodní památky na pozemcích v katastrálním území Lounín. Orientační grafické znázornění hranic ochranného pásma přírodní památky je obsaženo v příloze č. 1 k tomuto nařízení.
- (2) Celková výměra ochranného pásma činí 3,01 ha.
- (3) Hranice ochranného pásma přírodní památky se stanovují polygonem, jehož vrcholové body jsou určeny souřadnicemi udanými v jednotné trigonometrické síti katastrální. Seznam souřadnic jednotlivých vrcholů uzavřeného geometrického obrazce je uveden v příloze č. 3 tohoto nařízení.

Čl. 3

Závěrečná ustanovení

- (1) Toto nařízení je uloženo u Krajského úřadu Středočeského kraje – Odboru životního prostředí a zemědělství, Obecního úřadu Tmaň a Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky, pověřené vedením ústředního seznamu ochrany přírody podle § 5 odst. 4 vyhlášky č. 64/2011 Sb., o plánech péče, podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území.
- (2) Toto nařízení bylo vydáno usnesením Rady Středočeského kraje č. 052-12/2013/RK ze dne 15. 4. 2013 a nabývá účinnosti patnáctým dnem následujícím po dni jeho vyhlášení ve Věstníku právních předpisů Středočeského kraje.

MVDr. Josef Řihák v.r.
hejtman

PhDr. Bc. Marek Semerád v.r.
náměstek hejtmána

autor Jaroslav Horáček

NÁBOŽENSKÝ ŽIVOT V OBCI

Církev římskokatolická

Mše sv. se v září 2024 v kostele sv. Jiří ve Tmani se bude konat v obvyklém termínu – tzn. čtvrtou sobotu v měsíci září, která připadá na sobotu 28. září 2024 v 16:30 hodin.

Aktuální ohlášky nebo informace o mších sv. a o životě v Římskokatolické farnosti Žebrák najdete na webových stránkách www.farnostzebrak.cz.

Nejbližším místem, kde mohou věřící z Tmaně a okolí navštívit v Římskokatolické farnosti Žebrák každou neděli v 8:00 hodin ráno a středu v 16:30 hodin odpoledne mši sv., je kostel Narození Panny Marie ve Zdicích.

autor Jaroslav Horáček

Církev československá husitská

Bohoslužby září:

Bohoslužby se konají pravidelně každou neděli v 10:00 hodin v Domově Senlife a v 16:00 hodin ve Sboru Jiřího z Poděbrad ve Tmani.

Dne 1. 9. 2024 upozorňujeme na změnu - Bohoslužba se koná pouze od 10:00 hodin v Domově Senlife.

Dne 13. 9. 2024 od 15:00 hodin Ekumenická BOHOSLUŽBA Vyšebohy.

Dne 15. 9. 2024 od 15:00 hodin Ekumenická BOHOSLUŽBA Havlíčkův mlýn (uctění památky kněžny Ludmily s modlitbou za českou zem a zdroj pitné vody).

Dne 28. 9. 2024 od 15:00 hodin se koná SLAVNOSTNÍ BOHOSLUŽBA – DEN ČESKÉ STÁTNOSTI (se svátostí křtu Šárky Holečkové) Sbor Jiřího z Poděbrad.

Doprovodný program se koná ve spolupráci s OÚ Tmaň:

- Berounští měšťané -rytířské slavnosti k připomínce 600. výročí slavného vojevůdce Jana Žižky na louce u hřiště
- Přednáška JUDr. Miroslava Houšky od 17:00 hodin ve Sboru Jiřího z Poděbrad.
- Vernisáž výstavy obrazů paní Evy Serbové – Inspirace českou krajinou

Srdečně zveme všechny, kteří se chtějí zapojit při Trocnovských slavnostech do zpěvu husitského chorálu Kdož sú Boží bojovníci. V rámci letošních Trocnovských slavností 2024, 6. - 7. 9. 2024 v Památníku Jana Žižky z Trocnova a Archeoskanzenu Trocnov, v místě Žižkova rodiště, jsme se k jeho 600. výročí rozhodli ve spolupráci s Jihočeským krajem, v pátek 6. září 2024 ve 21.30 hod. během hudebního festivalu, učinit pokus o

zápis do České knihy rekordů - **rekordem v počtu zpěváků zpívajících chorál Ktož jsú Boží bojovníci**

Ve dnech 11.10. -13.10. 2024 srdečně zveme na slavnost k 600. výročí Jana Žižky v Betlémské kapli (vstup volný, nebo dobrovolné vstupné). Podrobný program na stránkách <https://janzizka600.cz/> [Oslavy Jana Žižky 2024 \(janzizka600.cz\)](https://janzizka600.cz/).

Náboženská obec ve Tmani děkuje OÚ Tmaň a Pražské diecézi CČSH za příspěvek na střechu nad zvonící, která byla v havarijním stavu. Děkujeme panu Václavu Hadačovi za opravu střechy. Dokončena byla dne 30. 8. 2024.

V srpnu byla ukončena pěkná výstava školních prací studentky Barbory Macourkové. Místo slíbené výstavy fotografií nás nyní čeká vernisáž obrazů paní Evy Serbové. Její tvorbu si budete moci prohlédnout a obrazy zakoupit i na akci pro útulky 14. 9. 2024.

Všem žákům, studentům i učitelům a dalším pracovníkům ve školství přejeme Boží požehnání a spoustu radosti, inspirace, optimismu ve školním roce 2024/25. Všem nám rovněž, kéž Bůh žehná. Za NO CČSH Tmaň farářka Jana Šmardová Koulová. Těšíme se na Vás při Bohoslužbách i při kulturních akcích.

PŘÍPRAVY NA KŘEST, SVATBY PO PŘEDCHOZÍ DOMLUVĚ.

Kontakt: 602 766 899

Náboženská obec CČSH ve Tmani FB: @ccshtman

Dětské centrum Světlušky

Srdečně zdravíme po prázdninách všechny Světlušky, rodiče i příznivce. Přejeme krásný nový školní rok 2024/2025.

První naše schůzka se uskuteční v úterý 10.9.2024 od 15:00 do 16:30. Můžete přijít i noví členové, ale je možné i dalších dnech až se ustálí rozvrhy. Moc se na Vás po prázdninách těšíme.

Pravidelné schůzky Světlušek ve Sboru Jiřího z Poděbrad:

Úterý a čtvrtek od 15:00 do 16:30 hodin. Světlušky vyzvedáváme ze školní družiny ve 14:45-14:50.

Mnohokrát děkujeme Aličce a Liliance Růžičkovým i mamince Evě Švecové, které s DC Světlušky uspořádaly letní návštěvu Domova Senlife s programem Čaj s Janem Amosem Komenským. Tentokrát inspiroval Jan Amos Komenský pana Jiřího Kafku, aby nám představil, co vypátral o názvu ulice, ve které se nachází Domov Senlife. Ulice nese název po Profesoru Antonínu Krbcovi. Toto najdete na webových stránkách: „Dne 15.9. se okolo desáté hodiny vracela vystřídaná stráž zpět na ubikace. Mezi vojáky se strhla přestřelka. Vojín Franz Ludwig zákeřně zastřelil pět příslušníku vojenského oddílu. Desátníka aspiranta Krbce, vojína Čepka, vojína v záloze Netíka, četaře Kareše a svobodníka Čmeldu. Přestřelka trvala až do třetí hodiny ranní. Ludwig

byl nalezen polomrtvý s prostřelenou hlavou, poté co se pokusil o sebevraždu. Dne 16.9. na následky zranění zemřel.“ Mnohé nám pomohly objasnit i texty z historie Obce Tmaň od pana Jaroslava Horáčka. Pan Kafka si připravil i informace o domě, kde prof. Krbec bydlel a všichni jsme si jeho vyprávění velice užili. Těšíme se na společné poznávání od drobností k velkým věcem. Inspirujeme se společně a učíme se jeden od druhého s láskou.

Děkujeme Světluškám, panu Jiřímu Kafkovi i Domovu Senlife Tmaň za krásnou spolupráci.

Dětské centrum světlušky můžete podpořit i na stránkách [Komenský 2020 \(komensky2020.cz\)](http://komensky2020.cz) v projektu Měníme svět k lepšímu, do kterého se i tentokrát Světlušky zapojily. Držíme jim palce!

Děkujeme Světluškám za opravu lávky v Havlíčkově mlýně. Spojili dílo předchozích generací se svým dílem.

Těšíme se na Vás při schůzkách i při akci pro útulky 14.9.2024.

Světlušky

Děkujeme OÚ Tmaň i Vám za podporu aktivit DC Světlušky.

autor **Jana Šmardová**

Z HISTORIE TMANĚ – 55. DÍL

Žně v minulosti

Před několika dny skončily žně a vsadím se s velkou většinou z vás, že jste vůbec nezaregistrovali, že nějaké žně v obci vůbec proběhly.

Dnešní povídání je určeno víceméně pro střední a zejména pro mladou generaci, která toho ví o žních opravdu velmi málo. Myslím, že pro ně nebude vůbec na škodu, když se dozví, jak žně probíhaly v minulosti, jak dlouho asi trvaly, kdo všechno se na nich podílel – prostě jak to tenkrát bylo.

Žně patřily a vlastně dodnes patří k nejdůležitějšímu období každoroční práce zemědělců. Té práce je tolik, že by si zasloužila sáhodlouhé povídání, ale zaměříme se pouze na sklizeň obilí – tedy sklizeň ječmene, žita, pšenice a ovsa.

Pomiňme dobu starověku a středověku, přeskočme feudalismus a přenesme se krátce před začátek minulého století. To byla doba, kdy se obilí sekalo pouze ručně – kosou. Nebyla to žádná procházka růžovým sadem - oproti předchozímu sekání srpem to byl přece jen už pokrok.

Žně bývaly odjakživa tou nejdůležitější a možno říci i nejnáročnější událostí veškerých zemědělských prací v obci. Trvaly hezky dlouho – hlavní práce cca 1 – 2 měsíce a další práce na ně navazující, mnohdy probíhaly až do zimy.

Na jejich úspěšném dokončení se podílela většina občanů obce a k jejich zdárnému ukončení přispívala i řada mimotmaňských brigádníků – ať už to byli vojáci nebo pracovníci patronátních závodů.

Na žně jste tenkrát prostě v jejich průběhu naráželi na každém rohu.

Jak vlastně žně nejen ve Tmani, ale v podstatě v celých Čechách kdysi probíhaly?

Přeskočme práce s přípravou polí pro setbu, přeskočme vlastní setí a zaměříme se na dobu, kdy obilí dozrálo a kdy bylo zrní dostatečně suché a tvrdé, aby se mohlo sklízet, aby se dalo vymlátit a aby při skladování nezplesnivělo.

Jako první se - alespoň, pokud se pamatuji, vždy sklízela ječmen. Teprve potom přišla - podle stupně zralosti zrna - řada na další druhy obilí – žito, pšenice, oves.

Sekáči obilí ručně pokosili, hned za nimi postupovaly obvykle ženy, které pokosené obilí vázaly do snopů, což byly většinou 3 poměrně veliké hrsti obilí svázané zkrouceným svazkem obilí zvaným povřísl.

Snopy se stavěly nastojato po devíti kusech do panáků nebo do poněkud větších mandelů, které obsahovaly snopů patnáct. V mandelu bylo devět snopů postavených svisle klasy nahoru jako u panáků a na ně bylo položeno dalších sebe šest (3+2+1) snopů naležato, aby do mandele nemohla zatékat dešťová voda. Zrno tak bylo chráněno před povětrnostními vlivy i před škůdci. Panáky i mandele se nechávaly minimálně týden na poli, aby obilí řádně doschlo.

Sekáč s vazačkou snopů

Svazování snopů

Stavění panáků

Kolem poloviny 19. století byla ruční práce při sečení obilí postupně mechanizována a vývoj pokročil až k žacíím strojům.

Začaly se používat sekačky, tažené koňmi. Ty posekaly obilí a nakladly ho do řad na pole. Následně bylo nutno obilí svázat do snopů, snopy stavět do panáků atd. – stejně jako při ručním sekání kosou.

Po sekačkách se v první polovině minulého století začaly používat tzv. samovazy. To byly v podstatě sekačky vylepšené o zařízení, které vázalo posekané obilí sisálovými provázky do snopů a kladlo je na svou levou stranu na posekané pole tak šikovně, aby nepřekážely koním nebo traktorům při dalším sekání. K jejich obsluze byli třeba dva lidé – jeden - aby řídil koně nebo později traktor, druhý - aby seděl na samovazu a dohlížel na správnou výšku žací lišty nad zemí a na správnou funkci vázání snopů.

Sekáči i vazačky si tak díky samovazům na čas oddechli, jejich námaze však stále nebyl konec. Aby bylo vůbec možné použít sekačku nebo samovaz, bylo nutno nejprve obilné pole po celém jeho obvodu obsekat ručně kosou v pásu cca šířky páru koní, eventuálně později šířky traktoru, neboť jak koně, tak později i traktor musely mít prostor, na kterém mohly začít pracovat.

Pokud se pamatuji, byli ve Tmani v padesátých letech minulého století dva vyhlášení machři sekáči. Jedním z nich byl pan Alois Šebek bydlící ve vsi, tím druhým byl můj táta, který míval k ruce dvě šikovné pomocnice – jednou z nich byla moje babička Otílie Havlíčková, druhou její sestra Voršila Bílá. A obě měly tehdy už padesátku hezkých pár let za sebou!

Sekačka

Samovaz

Svoz snopů obilí se prováděl převážně na žebříňácích až po posečení celé úrody obilí. Jejich odvoz byl do jisté míry podmíněn volným časem hospodáře. Svážely se do stodol, kde po dalším uskladnění později na mlatech (většinou za nepříznivého počasí nebo dokonce až v zimě) probíhalo ruční mlácení obilí pomocí cepů.

Později – od začátku 20. století již probíhal stále častěji strojní výmlat.

Vznikaly hospodářské spolky drobných zemědělců, které si pořídily společnou mlátičku, která putovala postupně po jednotlivých členech spolku. Po nástupu velkých mlátiček, za kolektivního hospodaření, se obilí sváželo přímo k mlátičce. Mlátičky byly poháněny parními stroji nebo naftovými motory pomocí kožených řemenů. Nepamatuji se, že by byly poháněny elektromotorem.

V některých případech se mlátilo i přímo na poli.

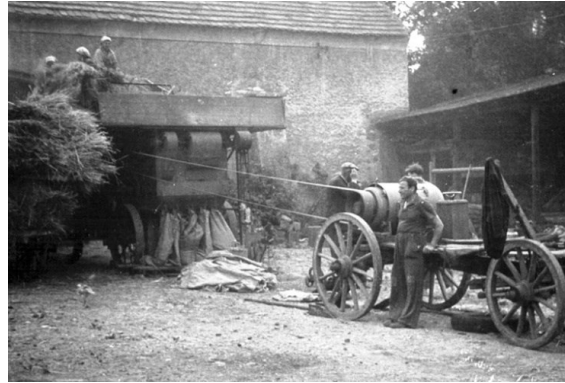
Pole plné panáků

Žebříňák

Mlátička s parním strojem

Mlátička s motorem

Ve Tmani padesátých let se obilí mlátilo převážně v dolním dvoře statku, neboť horní dvůr sloužil převážně pro živočišnou výrobu a v dolním byly k dispozici jak sýpky, tak i stodoly.

Pytel vymláceného obilí musel vážit 70 kg, vážilo se na decimálce hned vedle mlátičky a pokud bylo obilí jakž takž vyschlé (mohlo mít maximálně 15% vlhkosti), nakládalo se pomocí rudlíků na valníky a odváželo do výkupního družstva v Berouně. Pokud bylo třeba dosušit, sušilo se nejen v budově sladovny, ale také ve špejcharu horního dvoru.

Mláčení na poli

Vážení pytlů s obilím

Výmlat pomocí cepů se v té době používal v mini měřtku i nadále – víceméně už ale pouze pro soukromé účely. Naše babičky chodily s nůšemi na zádech na posečená a sklizená obilní pole paběrovat obilní stébla, která se nepodařilo posekat a která tak zůstala na poli. Říkávalo se tomu „chodit na klásky“. Paběrování patřilo ke žním a bylo tolerováno jak soukromými sedláky, tak později i zemědělskými družstvy. „Klásků“ nebývalo mnoho, ale někdy se jich podařilo při zapojení celé rodiny přinést přece jen větší množství, takže pak tvořily dobrou a levnou část krmení nejen pro slepice, které tenkrát byly v každém stavení, ale i pro další domácí drůbež a dobytek.

Klásky bylo nutno vymlátit. A právě k tomu se v domácím hospodářství ještě v 50. letech minulého století používaly cepy, mnohdy starodávné, používané již několika generacemi. Nebylo to snadné, cepy nebyly zrovna lehké, ale o slepice bylo alespoň zčásti postaráno.

Na pravém snímku je při této bohubilé činnosti zachycen můj táta a babička. Kam se poděly jejich cepy, nevím. Možná – kdyby se podíval můj bratranec Karel, by se alespoň jeden z nich i po dlouhých letech našel. Ale je to přece jen už hodně dávno.

Počátkem padesátých let minulého století se začaly prosazovat obilné kombajny. Ty zcela změnilly dosavadní způsob žňových prací.

První kombajny, které se v Čechách objevily, byly převážně sovětské výroby. Byly sice těžké, často byly problémy s jejich zabořením v mokré půdě – nicméně jejich nasazení znamenalo obrovské ulehčení žňových prací.

Tmaňský kronikář Bohumil Dousek napsal v roce 1953 do kroniky obce:

O letošních žních vyjel prvně na pole „kombajn“, který vyslala na pomoc družstvu „Státní traktorová stanice“ z Berouna. Pracoval na poli „Lázu“, kde byl zaset ječmen. Denně posekal 4 ha ječmene, který byl odvážen do sýpky na osivo a slad. Dle informací kombajnéra činily ztráty na poli při práci kombajnu 5%.

Každou chvíli pozastavovali se u pole hloučky lidí, kteří obdivovali práci moderního stroje jako nového moderního pomocníka, který ušetřil člověku těžké dřiny. Dávny sen pracujících byl vyplněn!

V té době to byla opravdu mimořádná událost. Ruční obsekávání obilného pole, vázání snopů, stavění obilných panáků, nakládání a odvoz snopů k mlátičce – to vše odpadlo. Kolik dřiny bylo tenkrát kombajny odstraněno, si dnes již málokdo dovede představit.

První kombajn ve Tmani na poli Na Lázu v roce 1953 (foto Jiří Skopový)

Kombajny se postupem doby zdokonalovaly a dnes je již zcela běžné, že kombajn **poseká a vymlátí** pětihektarový lán pole za 1,5 hodiny. Jen tak pro zajímavost, pokud bychom se vrátili do 19. století, trvalo by nám jenom posečení tohoto pole **10 dní**.

Se sklizní obilí souvisí i úklid slámy. Kombajn obilí poseká a vymlátí, sláma zůstává v řadách na polích za ním a je třeba ji uklidit – tj. sebrat, odvézt a uskladnit.

Podle potřeby je dnes odvážena buď jako volná nebo jako lisovaná do válcových nebo hranolových balíků.

Pro oba způsoby byla vyvinuta potřebná technika – pro sklizeň slámy volné různé druhy sběracích vozů a závěsných či samojízdných rezaček, pro lisování se využívají lisy mnoha konstrukcí – většinou lisy svinovací, v poslední době se rozšiřuje i technologie lisování hranolových balíků a nevěřili byste, kolik slámy se vejde do jednoho slisovaného balíku. To vše je spojeno s různými typy manipulační techniky. Prostě pokrok je pokrok!

S ukončením žní bývaly v každé obci nerozlučně spjaty dožínky. Slavily se v době, kdy bylo všechno obilí v obci sklizeno. Průběh dožínek mívá svá pravidla, býval v různých krajích různý, ale v podstatě to všude byla oslava ukončení obrovské dřiny, která byla tenkrát se žněmi spojena.

Na dolních dvou snímcích jsou záběry z tmaňských dožínek v roce 1947 poblíž Vykopávky a můžete vidět, že to tenkrát byla opravdu sláva.

autor František Procházka

**KRAJSKÉ VOLBY
2024**

Přijďte volit!

20. a 21. září 2024

Volební místnost: Kulturní dům ve Tmani

Pátek 20.9.2024 od 14:00 – do 22:00 hodin

Sobota 21.9.2024 od 8:00 – do 14:00 hodin

Pozor změna místa konání!

DEN PRO ÚTULKY

pořádá kulturní komise Tmaň

14.9.2024 od 13:00 - Kulturní dům Tmaň

**Srdečně Vás zveme na první ročník dobročinného
odpoledne pro pomoc útulkům**

Chlupáči v nouzi s.r.o
Hand for help

Program:

Soutěžní kvíz pro děti s odměnou
Ukázka psí školy Dog Universal
Dražba obrázků ZŠ Tmaň
Hra na kytaru

Doprovodný program:

Malování na obličej, jarmark, bohaté občerstvení a
koktejlový bar, cukrová vata, ledová tříšť, popcorn,
projížďka na koních, kreativní dílnička, výstava fotek
a spousta dalšího

Co obyvatelé útulku pro zvířata v nouzi uvítají?

Granule, pamlsky, prací prostředky, obojky, deky,
povlečení, ručníky, jednorázové rukavice, sušené
maso, kapsičky a paštiky, sušené mléko...

Spolek maminek ve Tmani pořádá
ve dnech 18.9. - 21.9. 2024 (středa, čtvrtek, pátek sobota)
v Kulturním domě ve Tmani

TRADIČNÍ PODZIMNÍ BURZU

OBLEČENÍ

a nejen oblečení

Potřebujete udělat místo ve skříni? Máte ve skříni věci, které už nenosíte? Prodejte si na této burze věci, které již nepotřebujete a můžete si nakoupit něco jiného. Do prodeje přijímáme oblečení, obuv, hračky, kola, tříkolky, ...

Otevírací doba:

středa 18.9.2024 od 09:00 - 17:00 (příjem a prodej zboží)

čtvrtek 19.9.2024 od 09:00 - 17:00 (příjem a prodej zboží)

pátek 20.9.2024 od 14:00 - 19:00 (prodej zboží)

sobota 21.9.2024 od 08:30 - 12:00 (prodej a výdej zboží)

Manipulační poplatek z jednoho kusu jsou 2,- Kč

Poplatek z prodeje jsou 3,- Kč

Výtěžek bude věnován na dětský den ve Tmani.

Na Vaši návštěvu se budeme těšit.

Nevyzvednuté věci půjdou bez náhrady na charitativní účely.

SPORT

Čertíci vstoupili do podzimní sezóny skvěle.

Všechny žákovské týmy mají za sebou první zápasy a turnaje a my se musíme podělit o jejich úspěchy.

Mini příprava odehrála turnaj v Drozdově a musíme čertíky pochválit, protože pro většinu z nich to byl vůbec první soutěžní turnaj. Výsledky byly velmi těsné a padalo hodně gólů. Z výher nad Ločovicemi a ČLU Beroun C, měli čertíci velkou radost. Premiéru si odbyl i nový trenér Jirka Vnouček, kterému přejeme po boku Martina Mikovce, hodně úspěchů a radostí z fotbalu.

Mladší příprava se také dost změnila a trenéři musejí slabší (nedostatkový) ročník 2016 doplňovat o mladší čertíky. Nicméně nikdo nečekal, že toto spojení bude fungovat tak parádně. Děti v této kategorii si turnaj v Králově Dvoře neskutečně užívaly a překvapily skvělými výsledky. Po výhrách 8:0, 4:2 a 5:1 a těsných prohrách 2:3 a 3:4 se mladší příprava umístila na fantastickém druhém místě. Laťka je vysoko a na dalším turnaji na Lvu Beroun budou mít o motivaci postaráno.

Starší příprava přijela na turnaj do Karlštejna ve skvělé náladě a v kombinaci s nádherným počasím, podporou rodičů a novým trenérem Vaškem bylo jasné, že žádnému soupeři nedají nic zadarmo. Hned první zápas jsme se postavili proti silnému ČLU Beroun. Snaha byla zjevná, ale soupeř potrestal naše individuální chyby a zvítězil 3:0. Čertíci na první zápas rychle zapomněli a následovala výhra 3:0 proti domácímu Karlštejnu, výhra 4:1 proti Svaté, výhra 5:1 proti týmu z Litně a konečná remíza 2:2 s Cábélíkama, která nás vynesla na nádhernou bronzovou příčku.

Mladší žáci nejprve zavítali na hřiště do Nižboru, kde byli od začátku lepším mužstvem. Nedařilo se ovšem vstřelit v první půli gól a hra začala být malinko nervózní. Druhý poločas se z pokutového kopu trefil Tomáš Viktora, nervozita zmizela a čertíci přidali další čtyři góly. Výhru 5:0 náležitě oslavili.

Druhým zápasem se prezentovali žáci doma, proti týmu ze Svaté. Zápas byl velmi vyrovnaný a tomu nasvědčuje i konečný výsledek 2:2. Po dvou zápasech máme v tabulce krásné 4 body.

Všem týmům gratulujeme ke krásným výsledkům.

INFO OBCE

Pohotovostní služby zubních lékařů

Pohotovostní služby zubních lékařů jsou **v září 2024** zajišťovány na Berounsku a Hořovicku **v době od 08:00 – 11:00 hodin** takto:

Termín	Zubní lékař / adresa ordinace	Telefon
7.+8.9.2024	Dr. Holmanová Jarmila Hořovice, Komenského 49	311 516 660
14.+15.9.2024	Dr. Kozlerová Irena Beroun, Plzeňská 1880	737 171 408
21.+24.9.2024	Dr. Humlová Adéla Žebrák, A. Pacovského 277	311 533 447
28.+29.9.2024	Dr. Trtková Eva Králov Dvůr, Průmyslová 614	602 448 894

A něco málo pro naše mozkové závitky...

	3				1			5
6	9				2			1
							2	6
	2	6		3				
8				4				3
				8		2	5	
1	8							
2			5				1	7
3			4				8	

OBZOR – informační časopis Obce Tmaň.

Registrováno na Ministerstvu kultury ČR – evidenční číslo: MK ČR E 10531
Vydává Obecní úřad Tmaň, IČO: 00233901. Internetové stránky: www.obectman.cz.

Adresa redakce: Obecní úřad Tmaň, 267 21 Tmaň. E-mail: ou@obectman.cz.

Nepodepsané příspěvky připravil redakční kolektiv ve složení:

Frühling Jaromír, Vinšová Petra, Rysová Kateřina, Soukupová Jiřina.

Redakční uzávěrka vždy 30. na příští měsíc.

Toto číslo vyšlo 9.září 2024

Cena výtisku: 5,- Kč